

Kazimieras Pakalniškis-Dėdė Atanazas

Pakalniškis, Kazimieras (1866.II.23 Gedgaudžių k., Salantų vls., Kretingos aps. — 1933.VII.2 Raudėnuose, Šiaulių aps.) kun. Žemaičių ir Lietuvos apžvalgos red., publicistas, rašytojas žinomas **Dėdės Atanazo** slapyvardžiu. Gimęs pasiturinčioje šeimoje, pradžios mokyklos dvejus metus mokėsi Mosėdyje. Liepojoje privačiai pasirengęs pas kitus mokinius, įstojo į vokiečių gimn. ketvirtą klasę, bet iš penktos klasės išvyko 1885 rudenį į kunigų seminariją Petrapilyje, kitais metais persikėlė į Kauno kunigų seminariją. 1889 įšventintas į kunigus ir nuo 1890 pradžios vikaras Mosėdyje, nuo 1893 vikaras Akmenėj, nuo 1899 Žvingių klebonas, 1916 perkeltas klebonu į Raudėnus. 1927 Telšių vyskupijos garbės kanauninkas. 1933 vyriausybė paskyrė už tautinį veikimą pensiją, bet tais pačiais metais jis mirė.

Red. ir publicistas. P. savo charakteriu tiko konspiratyviam spaudos darbui ir kovai — šaltas, uždaras, lėtas, mokąs prie paprastų žmonių prieiti, bet atkaklus pasipriešinti viskam, kas kėsinsis į katalikybę ir lietuviybę; tada negailės laiko, pastangų priešingai veiklai. — Nuo pat seminarijos laikų buvo aktyvus patriotas: 1888 vienas iš organizatorių Lietuvos mylėtojų d-jos, paskiau Šv. Kazimiero d-jos; 1889 vienas iš apie 20 susibaudėlių, kurie seminarijoje pasižadėjo

remti atvykusio J. Angrabaičio idėją — leisti Tilžėje naują laikraštį, kuriam čia davė ir *Žemaičių ir Lietuvos apžvalgos vardą*. P. sutiko parašyti naujam laikraščiui vedamąjį, programinį straipsnį. Nuo tada P. teko patį laikraštį faktinai ir redaguoti, vikaraujant Mosėdyje ir Akmenėje. Redaguoti tada reikė pačiam daugiausia prirašyti, siuntinėti raštus į Prūsus ir net pačiam laikraštį platinti. Tai privertė P. daug skaityti ir gilintis į visas sritis, nes reikėjo atsiliiepti visais aktualiais klausimais. Jis tai darė, pasirašinėdamas įvairiais slapyvardžiais — Jurgis Šermunėlis, Petras Zuikis, Mikė Katinėlis, Dėdė Atanazas, pastarasis slapyvardis populiariausias. Publicistiką rašė ir laikraštį redagavo septynerius metus, kol *Apžvalga* ėjo, nė sykio neįkliuvęs policijai.

Laikraštį, taigi ir savo raštus P. taikė liaudžiai. „Aš norėjau būti liaudies rašytojas dėl to, kad visą mūsų tautos branduolį sudaro liaudis, susidedanti iš kaimiečių ūkininkų ir darbininkų. Mūsų laikais ta liaudis buvo tamsi, tautiškai nesusipratusi... bijanti rusų uriadninko nagaikos“. Šitai nulėmė ir P. publicistikos toną — jis buvo be kompromisų kovoje prieš rusų administratorius ir jų pasikėsinimus į lietuvių katalikų teises, aštrus polemikoje su *Varpu* ir kt., kurie kliudė katalikybę; tonas kartais sarkastiškas, vaizdingas vulgarizmais. Tai publicistas kovotojas. Jis nesidavė nuo šio kelio nukalbamas nė savo artimam draugui kun. J. Tumui, kuris norėjo, kad laikraštis atsisakytų poleminio ir kovingo tono, nepatikusio jaunesniems kunigams. P. jautė, kad jo kryptis buvo *Apžvalgos* palyginti didelio išplitimo ir pasisekimo liaudyje priežastis. Kai 1896 pasirodė *Tėvynės sargas*, P. savo laikraštį sustabdė. Sustojė ir jo publicistika. P. kituose laikraščiuose jau reiškėsi daugiau kaip beletristas.

Beletristas. P. rašė beletristinius dalykus *Tėvynės sargui*, *Žinyčiai*, *Dirvai-Žinynei*, *Rygos garsui*, *Vienybei*, *Vilčiai*, *Draugijai* ir kt. Atskiromis knygelėmis išėjo *Obrusiteliai*, 1898, *Kandidatas į kunigus*, 1900 (3—1908), *Paveikslėliai iš so-*

dos, 1902, *Mokytoja*, 1904, *Kaip pasiklosi, taip išsi-
miegosi, Samdininkai*, 1908 (iš *Nedėldienio Skaitymo*), *Mirtis*.
Taip pat paskelbė I pas. karo atsiminimus — *Vokiečių-rusų
karės užrašai* (1914—1917).

Obrusiteliuose (galerijoj paveikslėlių iš maskolių gyve-
nimo Lietuvoje) su sarkazmu vaizdavo rusų administra-
torius Lietuvoje: uriadniką, pristavą, isprauninką, popą,
mokytoją, kurie turi rusinti Lietuvą — tokio pat tipo šaržai
kaip Kudirkos *Viršininkuose*, tik už Kudirką ankstesni.
Kaimo gyvenimo pasakojimuose rodė neigiamuosius perso-
nažus — besibylinėjančius, sukčius, išnaudotojus, girtuok-
lius, tinginius. „Mano raštai, bent dailioji literatūra, šios
dienos meno mastu matuojant, gal neperdidelės vertės
tebus, bet aš į savo visus raštus žiūrėjau kaip į priemonę liau-
džiai šviesti, dorinti ir ją iš tautiško miego žadinti. Manau,
kad tą tikslą atsiečiau dėl to, kad mano raštai savo laiku
buvo liaudies skaitomi“.

P. turi pasakotojo talentą, kurį sunaudojo išimtinai savo
epochos liaudies tarnybai, pratęsdamas M. Valančiaus didak-
tinio pasakojimo tradicijas ir pasilikdamas ištisai savo epo-
chos ribose.